

OP NAAR DE NIEUWE UNIVERSITEIT

VOORSTELLEN VOOR HOOGWAARDIG EN DEMOCRATISCH ONDERWIJS EN ONDERZOEK

SP Tweede Kamerfractie
Jasper van Dijk
Erik Flentge
Nicole Temmink
mei 2015

Het Maagdenhuis weet een nieuwe generatie studenten te inspireren om in verzet te komen. De bezetting van dit gebouw, als krachtig symbool van verzet, lijkt de start voor een nieuwe golf van democratisering.

(Emile Roemer in *Het kan wel*)

Foto cover: Eduard van Scheltinga

INHOUD

Inleiding	5
Onze voorstellen	7
1 Op naar hoogwaardig onderwijs	7
2 Verkiezing van het bestuur en afschaffing Raad van Toezicht	7
3 Decentralisering van bevoegdheden en versterking van de inspraak	8
4 Financiering op input	10
5 Goed personeelsbeleid	11
6 Meer geld naar eerste geldstroom	12
7 Stop vermarkting onderzoek	13
8 Vastgoed naar Rijksgebouwendienst	14
9 Terughoudend toezicht	14
Nawoord	16
samenvatting	17

INLEIDING

Een paar honderd studenten bezetten op 25 februari 2015 het Maagdenhuis in Amsterdam. Zij verenigen zich onder de naam 'De Nieuwe Universiteit' en strijden voor meer inspraak en democratie in het onderwijs. De lokale omroep AT5 zendt een livestream uit van de bezetting: het worden legendarische beelden van studenten die democratisch hun besluiten nemen. Met name de rol van (oud-)bestuursvoorzitter Louise Gunning is ontluisterend. Ze eist dat de studenten onmiddellijk 'haar gebouw' verlaten. Het zou pas weken later gebeuren, op 11 april.

De bezetting werkt als een wake-up-call voor het universitair onderwijs in binnen- en buitenland. Wat in eerste instantie nog een lokaal conflict leek over bezuinigingen op de faculteit Geesteswetenschappen, werd al snel een universiteitsbrede beweging van studenten, docenten, hoogleraren en sympathisanten.

Het protest dat begon op de Universiteit van Amsterdam (UvA) staat voor een breed gedeeld onbehagen over het gebrek aan democratie in het onderwijs. Bestuurders zijn oppermachtig; studenten en docenten hebben het nakijken. Het kabinetsbeleid is doorspekt met doorgeslagen rendementsdenken, waardoor scholen en universiteiten op prestaties en diploma's worden afgerekend in plaats van op kwaliteit.

De protesten maken duidelijk dat velen willen afrekenen met de afrekencultuur, waarbij het onderwijs steeds meer wegheeft van *ranking the schools*. In plaats van omzet en perverse rendementseisen moet het gaan om kritische vorming en verdieping. Bestuurders moeten zich verre houden van commerciële activiteiten en geldverspillende vastgoeddeals. Een universiteit is geen bedrijf, maar een broedplaats voor kritische studenten en onderzoekers. De wetenschap moet autonome beslissingen kunnen nemen over wat wordt onderzocht en onderwezen.

Al snel volgen enkele successen van de bezetters (of beter: bevrijders) van het Maagdenhuis. Wat na jarenlang praten en onderhandelen niet lukte, slaagt nu binnen enkele weken. Zo komt begin april een gezamenlijke verklaring naar buiten van bestuurders en de protesterende studenten en medewerkers. Twee commissies gaan zich buigen over de financiële situatie van de UvA en haar toekomstige organisatiestructuur. Maar de toenadering duurt niet lang. Enkele weken na de verklaring dringt het College van Bestuur – met een rechterlijke uitspraak in de hand – bij de burgemeester aan op ontruiming. Volstrekt onnodig, want de ontruiming vindt plaats twee dagen voordat de studenten vrijwillig willen vertrekken.

De gewelddadige ontruiming zet veel kwaad bloed. Op 17 april verklaren de Medezeggenschapsraden van studenten en docenten dat het bestuur niet langer kan aanblijven. Op zondag 19 april maakt voorzitter Louise Gunning haar aftreden bekend. Dat vertrek is onvermijdelijk geworden na alle protesten.

Het opstappen van Gunning mag echter niet symbolisch zijn. Het gaat om ander beleid: meer inspraak en minder doorgeslagen rendementsdenken. Het nieuwe bestuur moet binding hebben met studenten en docenten, want daar ontbreekt het volledig aan. Het zou goed zijn als de UvA aan de slag gaat met een democratisch gekozen opvolger. Opnieuw iemand benoemen uit het 'old boys network' zou een fatale fout zijn.

Daarnaast moeten er landelijk maatregelen worden genomen. Want universiteiten opereren binnen de kaders van de wet. Het wordt hoog tijd voor ander beleid in plaats van topdownbestuur, outputfinanciering en prestatiecontracten. Minister Bussemaker is vooralsnog weinig bereid om werkelijke veranderingen door te voeren. Ondanks mooie woorden, houdt zij grotendeels vast aan het staande beleid. De strijd is nog niet gestreden...

DEMOCRATISERING OM ZEEP GEHOLPEN: DE MUB

De redenen voor de bezetting in 2015 lijken sterk op de eisen van Maagdenhuisbezitters in 1969. Ook toen ging het om meer inspraak en democratie. Gevolg van het studentenprotest toen was dat studenten en medewerkers medebestuur kregen. Het kwam erop neer dat studenten en medewerkers gezamenlijk een beslissende stem kregen in het universiteitsbestuur. Het College van Bestuur had sindsdien voor beslissingen goedkeuring nodig van de universiteitsraad. Die machtsverhouding is vergelijkbaar met die tussen regering en Tweede Kamer. In 1972 werd de democratisering wettelijk vastgelegd in de Wet op het Universitaire Bestuur (WUB).

Aangemoedigd door het neoliberale tijdperk dat onder Thatcher en Reagan terrein won, zien we dat de verworvenheden van de studentenraden vanaf de jaren tachtig stapje voor stapje worden teruggedraaid. Marktwerking, deregulering en verzelfstandiging worden de nieuwe toverwoorden. Deze ideologische uitgangspunten werden verkocht onder het mom van efficiëntie en slagvaardigheid. Midden jaren negentig kondigt toenmalig minister Jo Ritzen (PvdA) aan een 'slagvaardiger bestuur' te willen en 'modernisering' ervan.

Ritzen wil af van het medebestuur. Universiteiten zijn volgens de oud-minister 'onbestuurbaar' geworden.¹ Zijn 'modernisering' houdt in dat de macht uit handen van hoogleraren wordt overgedragen aan Colleges van Bestuur. Feitelijk betekent dit dat managers en professionele bestuurders de macht krijgen. De echte professionals (de docenten) en studenten houden slechts marginale invloed over. Het toezicht op bestuurders wordt – net als in het bedrijfsleven – overgeheveld naar Raden van Toezicht, die een paar keer per jaar vergaderen met de bestuurders. De medezeggenschap wordt grotendeels beperkt tot een adviesrecht. Deze wet (Wet Modernisering Universitaire Bestuursorganisatie, MUB) wordt in 1997 door het parlement goedgekeurd met steun van PvdA, D66 en VVD. Sindsdien worden universiteiten gerund als ware het bedrijven.

MANAGERSCULTUUR

Net als elders in de publieke sector, waar de overheid 'op afstand' kwam te staan, gingen managers zich steeds meer gedragen als CEO's van grote bedrijven. Bedrijfsmatig denken en managementconcepten domineren sindsdien. Bestuurders introduceren bedrijfsmatige concepten op de universiteit, die in de industrie waren ontwikkeld voor technische procesverbetering. Het zijn concepten die wezensvreemd zijn aan de universiteit, waar het gaat om het 'menselijke kapitaal', kritische reflectie en het waarborgen van het primaire proces van onderwijs en wetenschap. Veel van de bestuurders hangen juist sterk aan de kwantitatieve processen, niet in de laatste plaats omdat ze zelf weinig hebben met het primaire proces: 'Een invloedrijk deel van de moderne universiteitsbestuurders heeft nooit college gegeven, in een laboratorium gewerkt, een Spinozapremie gekregen of een grote onderzoeksopdracht binnengehaald.'²

Voor deze onderwijsbestuurders zijn hoogleraren en onderzoekers niet langer het referentiepunt. Ze spiegelen zich liever aan bestuurders van andere organisaties met een vergelijkbare omzet. Dat uit zich onder andere in riante salarissen. Het waren veelal oud-politici die de baantjes verdeelden en deze salarissen opstreken. Vele tientallen bestuurders overschreden de Balkenendenorm. Jo Ritzen ontving als bestuursvoorzitter van de Universiteit van Maastricht maar liefst 372.000 euro, bijna vier keer meer dan een hoogleraar. Terwijl de bestuurders meer gingen verdienen, kregen de wetenschappelijk medewerkers minder.

De actie in het Maagdenhuis heeft het perverse rendementsdenken en het gebrek aan inspraak met succes aan de kaak gesteld. Een groot compliment is op zijn plaats. Universiteiten zijn ver afgedreven van hun oorspronkelijke taak: zorgen voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.³

TIJD VOOR VERANDERING

Afgelopen tijd zijn er talloze kritische analyses verschenen over het functioneren van universiteiten. Tot nu toe heeft dat niet geleid tot fundamentele veranderingen. Met het verzet van studenten en docenten is een nieuwe fase ingegaan van de strijd tegen de neoliberale trend van afrekencultuur en topdownbestuur.

De onderliggende voorstellen verwoordden veel van de zorgen van de actievoerders. Ze zijn dan ook in nauw overleg met hen tot stand gekomen. De SP zal de voorstellen binnen én buiten het parlement verdedigen. Sommige voorstellen zullen als initiatiefwetsvoorstel terugkeren in de Kamer, anderen door middel van moties, amendementen of anderszins.

1 Keulen, S., & R. Kroeze, 2012: *Baasjes zonder tegenspraak (2)* De universiteit is er voor onderwijs en onderzoek, niet voor de winst. S&D 7/8. Wiarda Beckman Stichting. p. 18-26.

2 Keulen, S., & R. Kroeze, 2012: *Baasjes zonder tegenspraak (2)* De universiteit is er voor onderwijs en onderzoek, niet voor de winst. S&D 7/8. Wiarda Beckman Stichting. p. 18-26.

3 De antropologen Bal, Grassiani en Kirk constateren dat als gevolg van de prestatiebekostiging en de nadruk op excellentie, veel studenten verworden tot calculerende klanten ('customers'), die zich eenzijdig richten op het behalen van een titel of diploma 'rather than on the process of learning as such.' Uit: *Neoliberal individualism in Dutch universities, Teaching and learning anthropology in an insecure environment*, Bal, Grassiani en Kirk (2014), p. 67

ONZE VOORSTELLEN

1 OP NAAR HOOGWAARDIG ONDERWIJS

Vanaf de invoering van de MUB in 1997 ontstaat er steeds meer een bedrijfsmatige bestuurscultuur teneinde het wetenschappelijke onderwijs efficiënter in te richten en kosten beheersbaar te houden. De bekostiging blijft achter ten opzichte van het groeiende aantal studenten. Er wordt sterk ingezet op output-indicatoren zoals diploma's, publicaties, promoties en studentenaantallen.

Ten opzichte van het jaar 2000 werden in 2013 met iets minder personeel 52 procent meer studenten opgeleid en 38 procent meer artikelen gepubliceerd. Er kwamen steeds minder docenten per student. Deze 'rendementen' werden grotendeels bereikt door jonger, goedkoper en vooral meer tijdelijk personeel in te zetten, zoals promovendi, postdocs en docenten zonder onderzoeksaanstelling. Dit proces heeft de kwaliteit van het onderwijs zwaar aangetast.⁴ Meer studenten zou gepaard moeten gaan met meer bekostiging. Zolang de bekostiging blijft achterlopen, kampen universiteiten welhaast met een onmogelijke opdracht.

Onderwijs en onderzoek wordt vaak van elkaar gescheiden. Het is financieel aantrekkelijk voor de bestuurders om het werk te laten doen door jong (tijdelijk) wetenschappelijk personeel in de lagere functieschalen, zoals docenten en postdocs. Voor goed wetenschappelijk onderwijs is de verwevenheid van onderwijs en onderzoek echter noodzakelijk. Om dat te waarborgen is voldoende academisch personeel nodig in vaste dienst, dat zowel een onderwijs- als onderzoeksaanstelling heeft.

VOORSTELLEN

- Elke student heeft recht op uitstekend onderwijs met voldoende docenten en begeleiding. Met extra investeringen wordt de docent-student-ratio verbeterd.⁵
- Overhead en management worden fors gereduceerd, evenals het budget voor marketing en public relations. Het hiermee bespaarde geld gaat naar onderwijs en onderzoek.
- Waarborg dat het onderwijs wordt verzorgd door een wetenschappelijke staf met zowel een onderwijs- als een onderzoeksaanstelling, zodat lopend onderzoek en nieuwe inzichten terugkeren in de onderwijsprogramma's.
- Geen 'magnetronstudies' en afrekencultuur, maar ruimte voor diepgang en kwaliteit.
- Geen selectie aan de poort, wel goede voorlichting over de studiekeuze.
- Het normale collegegeld geldt; ook voor tweede studies en zogenaamde topstudies.

2 VERKIEZING VAN HET BESTUUR EN AFSCHAFFING RAAD VAN TOEZICHT

Sinds de invoering van de MUB is het College van Bestuur hét orgaan dat alle macht in handen heeft. Tegenmacht lijkt nauwelijks aanwezig. De Colleges van Bestuur moeten eigenlijk worden gecorrigeerd door de Raden van Toezicht, maar in de praktijk gebeurt dit vrijwel niet.

⁴ Brief van de Vakbond voor de wetenschap (VAWO) aan de Commissie van OCW van de Tweede Kamer, 28 april 2015

⁵ In de SP-tegenbegroting 2015 wordt per saldo 450 miljoen extra geïnvesteerd in onderwijs: www.sp.nl/info/sociaal-begroten-lasten-omlaag-betere-zorg#Investeringen

Minister Bussemaker wil nu dat de medezeggenschap ‘adviesrecht krijgt bij benoeming en ontslag van bestuurders en adviesrecht op de openbare profielen op basis waarvan de benoemingen plaats moeten gaan vinden’.⁶ Dat is onvoldoende om personeel en studenten als tegenmacht in positie te brengen.

Het College van Bestuur richt zich bij het opstellen van het beleid op de decanen en de Raad van Toezicht. Daar vindt het overleg plaats over het beleid. Hoogleraren, docenten en studenten staan buitenspel. Universiteitsraden en faculteitsraden zijn teveel machteloze adviesorganen. Zij zijn vooralsnog onvoldoende toegerust om tegenspel te bieden.

Minister Bussemaker meent dat het College van Bestuur niet gekozen moet worden, omdat het besturen van een universiteit ‘een professionele aangelegenheid’ is. Vervolgens voegt zij daar zonder enige schaamte aan toe: ‘Soms moet je ook gewoon een beslissing nemen.’⁷ Dat is niet alleen arrogant (want in feite een pleidooi tegen democratie), maar ook tegenstrijdig. Ze toont een gebrek aan vertrouwen in universiteiten alsmede aan de toekomstige generatie hogeropgeleiden.

AFSCHAFFING RAAD VAN TOEZICHT

Sinds de invoering van de MUB zijn de onderlinge relaties ingrijpend veranderd. Na de invoering van de MUB werden in 1997 ook wijzigingen aangebracht in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Ook hier waren deregulering en een meer bedrijfsmatige werkwijze de toverwoorden. Deze deregulering moest mede vorm krijgen door het instellen van Raden van Toezicht (RvT) tussen het ministerie en de universiteiten. Deze Raden van Toezicht worden benoemd door de minister van OCW. Op haar beurt benoemt de Raad van Toezicht het College van Bestuur. De RvT heeft ook de bevoegdheid de leden van het CvB te schorsen of te ontslaan. De CvB's hoeven dus niet meer rechtstreeks aan de minister verantwoording af te leggen.

Hoewel de Colleges van Bestuur gecontroleerd én gecorrigeerd moeten worden door de Raden van Toezicht, gebeurt dit in de praktijk vrijwel nooit. Het opbouwen van hoge schulden en desastreuze vastgoedplannen, dalende kwaliteit van onderwijs en onderzoek, het sluiten van opleidingen: de besturen kunnen hun gang gaan. Raden van Toezicht zitten erbij en kijken ernaar.

Het bedrijfsmatige Raad van Toezicht-model heeft gefaald. De leden hebben hun plek te danken aan schimmige benoemingen in het ‘old boys network’. Als gevolg daarvan houden deze toezichthouders geen toezicht, ze zijn eerder deel van het probleem. Het zijn vooral vriendjes van de bestuurders.

VOORSTELLEN

- Studenten en personeel kiezen elke vier jaar rechtstreeks het bestuur van hun universiteit (CvB) en Faculteitsbestuur (FB). Iedereen werkzaam binnen de universiteit mag zich kandideren, waarna de medezeggenschapsraad een voordracht doet. Het bestuur moet zich dan rechtstreeks verantwoorden aan studenten en medewerkers. Er ontstaat binding tussen personeel en bestuur.
- Falende bestuurders kunnen bij financieel of inhoudelijk wanbestuur worden weggestuurd door de medezeggenschapsraad.
- Faculteitsraden en Faculteitsbestuur worden rechtstreeks gekozen door studenten en docenten.
- De taken van de Raad van Toezicht worden overgeheveld naar de medezeggenschapsraad. Bij evident wanbestuur is de minister rechtstreeks aanspreekbaar en kan zij – naast de medezeggenschapsraad – falende bestuurders ontslaan.
- De directeur bedrijfsvoering krijgt geen formele plaats meer in het Faculteitsbestuur.

3 DECENTRALISERING VAN BEVOEGDHEDEN EN VERSTERKING VAN DE INSPRAAK

Binnen universiteiten heeft de afgelopen decennia een centralisering en hiërarchisering van het bestuur plaatsgevonden. Universiteiten worden top-down aangestuurd. Steeds minder mensen krijgen steeds meer te zeggen over de inhoud en organisatie van het universitaire onderwijs en onderzoek. De constante stroom van top-down maatregelen werkt enorm demotiverend voor medewerkers.

‘Medezeggenschap is geen gunst, maar een recht’, stelt het Platform H.NU terecht.⁸ De positie van de medezeggenschap moet worden verbeterd. Het huidige beperkte adviesrecht (dat zich vooral richt op rechtspositionele aspecten) moet worden

6 Brief Minister Bussemaker, 3 maart 2015, 31 288, no. 419

7 NRC, 3 maart

8 ‘De nieuwe universiteit is anders’, open brief van het Platform H.NU aan de VSNU, 2015

omgezet naar een substantieel instemmingsrecht ten aanzien van de aard en organisatie van het dagelijks werk van medewerkers en studenten. Tegelijkertijd zal medezeggenschap sterker gekoppeld moeten worden aan de financiering. Naast instemmingsrecht op belangrijke onderdelen van de begroting, waaronder het interne verdeelmodel (allocatie), zal er instemmingsrecht moeten komen ten aanzien van de begroting op het niveau van de faculteiten en afdelingen.

Volgens minister Bussemaker is het wettelijke kader van de medezeggenschap goed op orde en ligt het probleem vooral bij de ‘medezeggenschapscultuur’. Dat is een vertekening van de werkelijkheid. Studenten en personeel beschikken doorgaans alleen over adviesrecht, hoogleraarsbenoemingen gaan vaak buiten de academische staf en studenten om. Versterking van de juridische positie van medezeggenschap is noodzakelijk om een cultuurverandering te bereiken.

De problemen zijn niet van vandaag alleen. Al kort na de invoering van de MUB werd na onderzoek (2001) geconstateerd dat de relatie tussen het CvB en de medezeggenschapsraden zich vaak ‘kenmerkt door wantrouwen, onbegrip en onwennigheid’.⁹

Er zijn tal van voorbeelden waaruit blijkt dat de macht van de medezeggenschap tekortschiet. Zo wilde de Universiteit Utrecht masteropleidingen met een instroom van minder dan 20 studenten afschaffen, zonder rekening te houden met de medezeggenschapsraad. Een universiteitsraad werd op het matje geroepen nadat zij kritische persberichten had uitgebracht. Bij de UvA werd alvast een decaan aangesteld voor een faculteit, die er moest komen na een voorgenomen bètafusie van de UvA en de Vrije Universiteit (VU). De bestuurders waren even vergeten dat de medezeggenschap instemmingsrecht had op een mogelijke fusie. De rechten van de medezeggenschap bieden weinig mogelijkheden om in te grijpen als het bestuur niet functioneert.

Medezeggenschap kan niet verworden tot ‘inspraak voor de vorm’, een soort ceremoniële zeggenschap. Een universiteitsraad is geen klankbordgroep, die zo nu en dan ‘ja en amen’ kan zeggen. Het is een officieel orgaan, dat is bedoeld om studenten mee te laten beslissen over het beleid op hun instelling.¹⁰ De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) is echter soms dusdanig vaag, dat het voor veel raden een raadsel is waar zij in de praktijk wel of geen inspraak over hebben. Zo heeft een universiteitsraad adviesrecht over ‘aangelegenheden, die het voortbestaan en de goede gang van zaken binnen de universiteit betreffen’.¹¹ De vraag is wanneer dat het geval is. Met duidelijkere rechten voor de medezeggenschap kunnen bestuurders niet meer domweg hun gang gaan en wordt het evenwicht tussen bestuur en inspraak hersteld.

Door de medezeggenschap meer rechten te geven op alle niveaus (universiteit, faculteit, afdeling), wordt de kwaliteit van het onderwijs naar een hoger niveau getild. Want: wie anders heeft meer baat bij een goed functioneren van de onderwijsorganisatie dan het personeel en de studenten?

OPLEIDINGSCOMMISSIES

Binnen de afdelingen hebben zogenaamde opleidingscommissies van docenten en studenten de taak de onderwijskwaliteit van de opleiding te waarborgen. De opleidingscommissie heeft als taak advies uit te brengen over de onderwijs- en examenregeling. Er zijn echter nog steeds opleidingen zonder opleidingscommissie. Waar deze wel bestaat, functioneert deze lang niet altijd goed. Ook hun invloed is nog beperkt. Vaak is een aankomende accreditatie een reden om snel een commissie in te stellen, waarna deze snel in verval raakt.

VOORSTELLEN

- Studenten en docenten krijgen instemmingsrecht op alle belangrijke besluiten voor de universiteit of faculteit. Dat betekent instemmingsrecht voor alle zaken die te maken hebben met de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs en de opleiding¹², ambities, prestaties, de begroting (waaronder het verdeelmodel), kwaliteitsafspraken, contracten en verbintenissen met derden (bijv. de catering).¹³ Dat geldt ook voor de werklast van personeel. Het instemmingsrecht geldt voor alle vertegenwoordigende medezeggenschapsorganen op centraal niveau en op faculteits- of afdelingsniveau.

9 De bezinning op de MUB, Een tussenstand, B&A Groep (2001)

10 ‘Universiteitsraad is geen klankbordgroepje’, Leonie Kuhlmann, Louis Roghair, Esther Crabbendam

11 Artikel 9.33a lid 1a, WHW

12 Dat werd ook voorgesteld in de aangenomen motie Zijlstra c.s., 31821, no 47

13 Met betrekking tot vastgoed, zie punt 9

- In de wet wordt opgenomen dat de medezeggenschap betrokken moet worden bij alle stappen van een nieuw plan, zodat wordt voorkomen dat een plan slechts in de eindfase aan de raad wordt voorgelegd.
- De wijze waarop de medezeggenschap functioneert, krijgt een belangrijker aandeel bij de accreditatie van universiteiten.
- Raden moeten ruimschoots van tevoren en volledig worden geïnformeerd. Zij moeten genoeg tijd en ruimte hebben zich voor te bereiden en krijgen tevens de mogelijkheid om professioneel advies in te winnen.
- Medezeggenschapsraden krijgen de mogelijkheid om naar de Ondernemingskamer te gaan om voor te leggen of sprake is van (financieel) wanbestuur. Als dat inderdaad het geval blijkt te zijn, kunnen bestuurders persoonlijk aansprakelijk worden gesteld.
- De wet wordt zo aangepast dat de Centrale Ondernemingsraad en de Centrale Studentenraad de mogelijkheid krijgen om per direct een referendum uit te roepen over een belangrijke beslissing. Procedurele tijdrovende bezwaren (bijvoorbeeld met betrekking tot instemmingsverzoeken en adviesaanvragen) worden hieraan ondergeschikt gemaakt.
- De opleidingscommissie wordt opgewaardeerd tot een medezeggenschapsorgaan.¹⁴ Dit orgaan krijgt instemmingsrecht op alle zaken die te maken hebben met de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs en de opleiding.¹⁵
- Er komt instemmingsrecht van de Faculteitsraden op het volledige Onderwijs- en Examenreglement (OER).¹⁶ Er komt instemmingsrecht van de opleidingscommissies op het volledige opleidings-specifieke deel van het OER.
- Opleidingsdirecteuren worden benoemd op voordracht van de opleidingscommissie.
- Er wordt een adviserende afdeling van de geschillencommissie gecreëerd. Deze kan de medezeggenschapsraden adviseren over de interpretatie van een wet, met als doel een geschil te voorkomen.
- Er wordt gestreefd naar kleine, overzichtelijke afdelingen.

4 FINANCIERING OP INPUT

Het door de politiek aangestuurde doorgeslagen rendementsdenken zit diep geworteld in de academische wereld. Universiteiten kennen een sterke outputfinanciering. Daarbij gaat het om procedures waarbij universiteiten of faculteiten een direct financieel belang hebben bij een steeds grotere en snellere productie van studiepunten, diploma's, proefschriften en publicaties. Voorbeelden zijn de bonussen voor het aantal afgeronde promotiestudies en de financiële beloning van afdelingen of faculteiten op grond van het aantal behaalde studiepunten of diploma's. Geregeld worden dergelijke getallen zelfs vooraf als targets in begrotingen vastgelegd.

De risico's zijn groot. Diplomafraude in het hoger onderwijs werd mede veroorzaakt door de grote nadruk op rendement in plaats van kwaliteit. Het feit dat universiteiten geld krijgen op basis van het aantal nominaal afgestudeerden werkt kwaliteitsverlies in de hand. Het effect van deze outputfinanciering is dat de kwaliteitseisen soms verlaagd worden. Rendementsdenken in onderzoek kan er zelfs toe leiden dat er te veel wordt voorgesorteerd op verwachte uitkomsten van het onderzoek.

Democratisering van de universiteit is een stap in de goede richting om deze perverse effecten te stoppen. Het zal echter moeilijk zijn voor democratisch gekozen besturen om inhoudelijke keuzes te maken als de perverse financiële prikkels niet weggenomen worden. Onderwijs zou niet gefinancierd moeten worden op basis van perverse prikkels, maar op basis van wat goed onderwijs daadwerkelijk kost.

De bekostiging op basis van rendementsafspraken moet zo snel mogelijk grotendeels worden vervangen door een terugkeer naar inhoudelijke beoordelingen. Dat heeft het voordeel dat recht gedaan kan worden aan belangrijke verschillen in de werkwijze, resultaten en maatschappelijke waarde van de verschillende disciplines.

VOORSTELLEN

- Financiering gaat op basis van het gewenste aanbod van studies. Een commissie van deskundigen (docenten, hoogleraren, studenten) adviseert daarover per opleidingsgebied.
- Alle vormen van outputfinanciering dienen te worden afgebouwd, teneinde de wetenschap te vrijwaren van perverse prikkels. Diplomafinanciering en prestatiecontracten worden afgeschaft.
- Universiteiten krijgen een vaste voet plus daarboven een variabele voet voor het aantal studenten.
- Kleine studies worden zoveel mogelijk beschermd.

14 Zie ook de motie Zijlstra c.s., 31821, no 47

15 Dat werd ook voorgesteld in de aangenomen motie Zijlstra c.s., 31821, no 47

16 Het gaat hier om het volledige artikel 7.13 van de WHW. Op dit moment heeft de medezeggenschap hier instemming op, met uitzondering van de punten a t/m g van het tweede lid. In deze punten wordt juist het centrale deel van de opleiding behandeld, zoals de inhoud van de opleiding, de inhoud van de examens en de studielast van de opleiding

5 GOED PERSONEELSBELEID

Het doorgeslagen rendementsdenken heeft geleid tot perverse prikkels in het personeelsbeleid. Zo worden op universiteiten vaste aanstellingen vaak vermeden, om langlopende verplichtingen te voorkomen. Het personeel blijft dan relatief jong en dus goedkoop. In januari 2015 lanceerden 17 organisaties de petitie 'Naar een andere universiteit'.¹⁷ Ook de Vakbond voor de Wetenschap (VAWO) heeft regelmatig aandacht voor dit probleem gevraagd.¹⁸ Zij stellen onder andere dat de flexibilisering aan de universiteiten volledig is doorgeschoten. Sinds midden jaren negentig is het aandeel van de universitaire wetenschappers in tijdelijke dienst (exclusief promovendi) bijna verdubbeld tot ruim 40 procent. Dat is twee keer zo veel als het landelijk gemiddelde.

De opstellers van de petitie stellen dat dit grote nadelen met zich meebrengt. De individuele wetenschappers leven langdurig in onzekerheid. Het onderwijs lijdt onder een gebrek aan continuïteit en een daarmee gepaard gaande afname van kwaliteit. De universiteit als geheel ziet zich geconfronteerd met een onwenselijke, toenemende scheiding van onderwijs en onderzoek. Eén grote groep medewerkers werkt op tijdelijke contracten alleen aan onderzoek, terwijl een tweede grote groep eveneens op tijdelijke basis uitsluitend onderwijs verzorgt.¹⁹ Deze uiterst scheve verhouding tussen tijdelijk en vast personeel moet worden verholpen.

Er is daarnaast een wildgroei van tijdelijke aanstellingen ontstaan. Universiteiten gebruiken allerlei constructies om medewerkers aan het lijntje te houden, zoals eigen uitzendbureaus, time outs of andere vormen. Zo maken zij 'eindeloze tijdelijkheid' mogelijk.²⁰ Soms wordt wetenschappelijk personeel aan het einde van de contractperiode tijdelijk overgeplaatst naar een andere universiteit en omgewisseld met iemand anders die een tijdelijk contract heeft. Aan personeel worden vaak hogere taakstellingen opgelegd dan conform de functie gelden. Onderzoekers moeten zichzelf 'inverdienen' of ze kunnen vertrekken ('up-or-out').

Er is een groeiend gebruik om promovendi een beurs te geven in plaats van een salaris. De promovendus wordt beursstudent in plaats van een werknemer met een volwaardig contract en salaris, pensioenopbouw en zwangerschapsverlof. Deze promovendi geven veel colleges, zij schrijven de bulk van de wetenschappelijke artikelen, organiseren congressen, doen vernieuwend wetenschappelijk onderzoek, redigeren wetenschappelijke tijdschriften etc.²¹ Dat alles zou dan 'studeren' zijn.

Niet kwaliteit, maar kostenbesparing en winst maken lijken hier het motief te zijn. De kosten voor toekomstige promotiestudenten zijn laag. En dat terwijl de universiteit voor elk afgerond proefschrift een promotiebonus ontvangt van ongeveer een ton.²²

Binnen universiteiten is een vreemde concurrentie tussen onderzoek en onderwijs ontstaan. Veel personeelsleden zijn geplaatst in een apart onderwijs- en onderzoeksinstituut en vallen daarmee onder twee directeurs, die verschillende eisen stellen. Hierdoor zijn afspraken over loopbaanontwikkeling vrijwel niet mogelijk.

De achtergrond van de tijdelijke aanstellingen is niet alleen financieel. De dominante gedachte bij de bestuurders is dat excellentie wetenschap vooral tot stand komt door permanente competitie om onderzoeksgeld. Deze koers is ideologisch bepaald. Het roer moet om. De grote aantallen flexwerkers zijn het gevolg van de tijdelijkheid van de middelen uit de tweede en derde geldstroom en Europese gelden (FES-middelen). Dat zijn allemaal tijdelijke trajecten. Een meer stabiele financiering in de eerste geldstroom is daarom noodzakelijk.

Het gevolg van dit alles is een grote toename van de werkdruk. Neem bijvoorbeeld de Universiteit van Maastricht. Tussen 2010 en 2013 steeg het aantal studenten van 14.497 naar 15.571. De academische staf verminderde van 1.873 naar 1.831. Het aantal promovendi (PhD) steeg in die periode van 205 naar 246. De uren die een medewerker kreeg voor supervisie van een proefschrift werd teruggeschroefd van 45 uur (1995) naar 12 uur (2014). Voor het geven van een college kreeg een docent in 1995 nog 10 uur tijd, terwijl in 2014 in totaal 6 uur werden gerekend. Dat heeft gevolgen voor de kwaliteit van het lesgeven.²³

17 Petitie 'Naar een andere universiteit' (gezamenlijke organisaties, 2015)

18 www.vawo.nl/wp-content/uploads/2015/01/VAWO-Visie-okt-2013.pdf

19 Petitie "Naar een andere universiteit" (gezamenlijke organisaties, 2015)

20 'De nieuwe universiteit is anders', open brief van H.NU aan de VSNU, 2015

21 Keulen, S., & R. Kroeze, 2012: Baasjes zonder tegenspraak (2) De universiteit is er voor onderwijs en onderzoek, niet voor de winst. S&D 7/8. Wiarda Beckman Stichting. p. 18-26.

22 Zie onder andere: www.vawo.nl/wp-content/uploads/2015/01/VAWO-Visie-jan-2014.pdf

MANAGERS EN MARKETING

Het aantal managers en ondersteuners van de bestuurders neemt al jaren sterk toe, net als het aantal communicatie- en pr-medewerkers. Het aantal managers in hoge salarisschalen is te groot. Zo is de situatie ontstaan dat er tegenover iedere wetenschappelijke medewerker bijna één ondersteuner, beheerder of manager staat.²⁴ Op dit moment zijn er drie van deze duurbetaalde managers voor iedere leerstoelgroep, stelt het Platform H.NU.²⁵ Geld zou besteed moeten worden aan het primaire proces: onderwijs en onderzoek.

Na aanhoudende klachten²⁶ over de groeiende bureaucratie en de steeds schevere verhouding tussen wetenschappelijk en ondersteunend personeel, eiste de politiek in 2011 maatregelen. Er moest minder overhead komen. De bestuurders sneden echter niet in het aantal managers, valorisatiemedewerkers of in de dure externe inhuur. Integendeel, wat werd afgebouwd waren de medewerkers voor onderwijs- en onderzoeksondersteuning. Vooral het zittend personeel moet het ontgelden. Dat betekent een aanzienlijke verhoging van de werkdruk voor de universiteitsmedewerkers en een extra aderlating voor de kwaliteit.

VOORSTELLEN

- Het aantal tijdelijke aanstellingen wordt drastisch ingeperkt. De universiteit neemt meer onderzoekers in vaste dienst (van 60 naar 80 procent). Het percentage tijdelijke banen aan universiteiten en academische kennisinstellingen daalt tenminste tot onder het landelijk gemiddelde.
- Promovendi zijn werknemers; het experiment met student-promovendi en promotiebeurzen wordt per direct gestopt.
- Dure externe inhuur of outsourcing worden zo veel mogelijk gereduceerd. Gelden bestemd voor onderzoek gaan naar het primaire proces en komen zo min mogelijk terecht bij overhead, management en consultants. Waar nodig wordt geïnvesteerd in (technische) bijscholing van het personeel.
- Het budget voor PR en marketing wordt fors beperkt. Het vrijgekomen geld wordt besteed aan het primaire proces van onderzoek en onderwijs.
- De CAO Nederlandse Universiteiten (CAO-NU) geldt voor alle werknemers.
- Alle bestuurders vallen onder de CAO-NU en verdienen onder de Balkenende-norm.
- Prestatiebeloning voor 'excellente docenten' wordt afgeschaft.

6 MEER GELD NAAR EERSTE GELDSTROOM

Door landelijk beleid wordt de autonomie van universiteiten verkleind. De eerste en tweede geldstroom zijn sterk gericht op nationale prioriteiten. Er is een Nationale Wetenschapsagenda die bepaalt welk onderzoeksterrein gestimuleerd moet worden. Er worden thema's gekozen die zijn gericht op topsectoren. Deze zijn gekozen op basis van economische motieven.

Het kabinet koppelt 95 miljoen euro aan de Wetenschapsagenda. Daarmee kunnen universiteiten steeds minder zélf bepalen hoe zij de eerste geldstroom inzetten voor de uitvoering van hun publieke taken. De Wetenschapsagenda van de regering wordt te veel gedomineerd door bestuursorganisaties en het bedrijfsleven.

De financiële middelen schuiven van ongebonden fundamenteel onderzoek naar thema-gebonden onderzoek, dat als belangrijkste doel heeft het vergroten van de nationale welvaart. Een groot deel van de onderzoeksgelden wordt besteed aan de topsectoren. Daar staat economische valorisatie (direct economisch of maatschappelijke nut) centraal. De eerste geldstroom wordt steeds kleiner.

Wetenschappers raken zo een flink deel van de autonomie kwijt die tot dusver kwaliteit heeft geleverd. Het vrije onderzoek wordt naar de marge verdreven. Door alle nadruk op matching is het vrije onderzoeksdeel geminimaliseerd. In werkelijkheid komen de grootste ontdekkingen voort uit fundamenteel onderzoek. 'Wetenschap op bestelling' is een perverse keuze.

Ook het wetenschappelijke onderwijs kenmerkt zich door de implementatie van (ongebonden) wetenschappelijk onderzoek in het onderwijs. Het is geen goede zaak als we onze onderwijsprogramma's en de vorming van studenten meer laten bepalen

23 Manifest van *The New University Maastricht* (NUM)

24 Keulen, S., & R. Kroeze, 2012: *Baasjes zonder tegenspraak* (2) De universiteit is er voor onderwijs en onderzoek, niet voor de winst. S&D 7/8. Wiarda Beckman Stichting. p. 18-26.

25 'De nieuwe universiteit is anders', open brief van H.NU aan de VSNU, 2015

26 www.vawo.nl/wp-content/uploads/2015/01/VAWO-Visie-jan-2014.pdf

door extern gefinancierd onderzoek, o.a. door het bedrijfsleven. De onafhankelijke en kritische academische vorming komt dan in de knel.

VOORSTELLEN

- De gedemocratiseerde universiteiten zijn vergaand autonoom. De faculteiten krijgen maximale zeggenschap over de invulling van het beleid.
- De eerste geldstroom wordt verhoogd. De helft van het budget voor de tweede geldstroom moet naar de eerste geldstroom. Hierdoor komt meer geld vrij voor fundamenteel onderzoek en vaste aanstellingen.
- Het topsectorenbeleid wordt afgeschaft. Het topsectorenbeleid is economisch beleid, geen onderzoeksbeleid. De overheid stelt zich terughoudend op in het sturen van wetenschappelijk onderzoek.
- Er wordt geen extra geld meer onttrokken aan de eerste geldstroom ten behoeve van valorisatie. Dit leidt namelijk niet tot 'ondernemerschap' en dringt de bureaucratie niet terug. Het valoriseren van kennis is een belangrijk gevolg van wetenschappelijk onderzoek. Echter, niet elke vorm van wetenschappelijk onderzoek leidt direct tot resultaat dat omgezet kan worden in beleid. Laat wetenschappers beslissen welke vorm van wetenschap nuttig is op de korte en lange termijn.²⁷
- Er wordt onderzocht hoeveel van de extra gelden die bestemd waren voor valorisatie en topsectoren werkelijk bij onderzoekers is terechtgekomen.²⁸
- De NWO staat in dienst van de wetenschapper. De bureaucratie rond onderzoeksaanvragen wordt teruggedrongen.
- Het onderwijs is niet meer ondergeschikt aan onderzoek.

7 STOP VERMARKTING ONDERZOEK

Universiteiten gaan zich steeds meer gedragen als semi-commerciële instellingen. Verschillende universiteiten hebben private holdings met dochterondernemingen. Democratie en zeggenschap zijn ver te zoeken. Personeel werkzaam onder de UvA-holding valt onder geen enkele cao. In de vorm van detacheringbureaus worden mensen te werk gesteld bij universiteiten. Werknemers hebben geen rechten, medezeggenschap is niet van toepassing.

Door het topsectorenbeleid krijgen sommige onderzoeksgebieden te weinig aandacht. Ook brengt het de onafhankelijkheid van het onderzoek in gevaar.

VOORSTELLEN

- Onderzoek dient onafhankelijk te zijn. Vermarkting – wetenschap in dienst van het bedrijfsleven – is pervers. De nauwe banden tussen wetenschap en bedrijfsleven worden losgekoppeld. Bedrijven die onderzoek willen laten doen, kunnen middelen storten in een onderzoeksfonds waarin de industrie wel opdrachten kan aanbieden, maar waar de directe band tussen bedrijf en onderzoeker wordt doorgesneden.^{29 30}
- Private activiteiten van universiteiten worden afgebouwd of een normaal onderdeel van de universiteiten waarop de cao en de medezeggenschap van toepassing zijn.
- Hoogleraren zijn onafhankelijk. Nu heeft 80 procent van de hoogleraren één of meer bijbanen, al dan niet gesponsord. Een derde van de nevenfuncties blijft onvermeld, hoewel melding volgens een gedragscode verplicht is.
- Samenwerking met maatschappelijke organisaties kan plaatsvinden in het kader van de wetenschapsagenda, mits daar ook extra budget voor wordt vrijgemaakt.
- Stop de invloed van bedrijven op de Wetenschapsagenda.
- Respecteer de Verklaring van Onafhankelijke Wetenschap van de KNAW.

27 Keulen, S., & R. Kroeze, 2012: *Baasjes zonder tegenspraak (2)* De universiteit is er voor onderwijs en onderzoek, niet voor de winst. S&D 7/8. Wiarda Beckman Stichting. p. 18-26

28 Keulen, S., & R. Kroeze, 2012: *Baasjes zonder tegenspraak (2)* De universiteit is er voor onderwijs en onderzoek, niet voor de winst. S&D 7/8. Wiarda Beckman Stichting. p. 18-26

29 Zie ook het SP-plan voor een Nationaal Fonds Geneesmiddelenonderzoek: www.sp.nl/sites/default/files/25medicijnen_1.pdf28

30 Universiteit van Amsterdam, Begroting 2015: <http://recdeverhuizing.nl/wp-content/uploads/2014/12/Begroting-UvA-2015-vastgestel-door-CvB-1-december.pdf>

8 VASTGOED NAAR RIJKSGEBOUWENDIENST

Enkele universiteiten hebben onverantwoord hoge schulden. Zo bedroeg de schuld van de UvA in 2013 ruim 200 miljoen euro. De schuld zal in 2018 bijna zijn verdubbeld. De solvabiliteit (de mate waarin men de schulden op langere termijn kan aflossen) van de UvA zakt volgens de begroting van 2015 onder de 30 procent en daarmee onder de ‘signaleringsgrens’ van de Onderwijsinspectie.³¹ Deze financiële tekorten zijn grotendeels een gevolg van risicovolle vastgoedprojecten.

De oorzaak van de schuldenproblematiek ligt in 1995, toen het Rijk de universiteiten eigenaar maakte van de gebouwen. Het gevolg was dat de bestuurders zich gingen gedragen als vastgoedontwikkelaars. De UvA bijvoorbeeld stak zich door deze wijziging voor het eerst in haar bestaan in de schulden met het vastgoed als onderpand. Dat kwam voort vanuit het al snel achterhaalde idee dat de gebouwen steeds meer in waarde zouden stijgen.³²

De combinatie van megalomane vastgoedontwikkeling, groeiende schuldenlast en instrumenten als rentederivaten of swaps vormen een ‘hoogst giftige cocktail’, die kunnen leiden tot het verleggen van geldstromen voor onderwijs en onderzoek naar schuldaflossing.

De schulden hebben grote consequenties. Zo kondigde het College van Bestuur van de UvA al ‘diepere keuzes aan over een gezonde toekomst van deze faculteiten.’³³ Jaarlijks moet zestien miljoen euro meer naar de vastgoedafdeling van de UvA gaan vanuit andere onderdelen van de universiteit.³⁴ Een betrokkene schrijft: ‘Wij moeten dure zalen huren van onze eigen universiteit als we iets willen organiseren. Iedere vierkante meter heeft een prijskaartje, net als iedere ‘dienst’. We zijn consumenten van ons eigen instituut. Dat is een principe dat haaks staat op de noden van een academische gemeenschap.’

Ook landelijk is er sprake van een relatief sterke stijging in de langlopende schuldenpositie van universiteiten. Universiteiten zijn de afgelopen decennia massaal gaan investeren in vastgoed en risicovolle derivaten. Het resultaat: torenhoge schulden en een ongezonde prestatiedrang. De vastgoedtak van universiteiten moet weer onder toezicht van het Rijk worden gebracht, voordat deze de rest van de universiteit domineert.³⁵

VOORSTELLEN

- De verzelfstandiging van de huisvesting wordt ongedaan gemaakt. Gebouwen worden beheerd door de Rijksgebouwendienst. Bestuurders richten zich op onderwijs en onderzoek.

9 TERUGHOUDEND TOEZICHT

Universiteiten worden steeds meer onderworpen aan een doorgeslagen verantwoordingslast. Veel universiteitspersoneel klaagt over een wildgroei aan monitorinstrumenten, indicatoren, checklists en controlemechanismen, zoals ‘toetsmatrijzen’, gedetailleerde studiehandleidingen en modulebeschrijvingen. Binnenkort zullen er zogenaamde valorisatie-indicatoren bijkomen. De meetcultuur is volledig doorgeslagen.

Ruim 140 medewerkers van de UvA schreven: ‘De alsmaar toenemende uniformering en standaardisering van procedures rond onderwijs en onderzoek [...] getuigt van groeiend wantrouwen tegenover professionals, hun beroepsopvatting en hun zelf-organiserend vermogen. Dat is niet alleen duur vanwege de alsmaar uitdijende controletaken, het levert ook slechts schijnzekerheden op. En wat zo mogelijk nog erger is: deze methodieken gaan veelal voorbij aan wat wetenschappers zelf verstaan onder goed onderzoek en goed onderwijs.’³⁶

Het is tijd om te stoppen met de bureaucratie, het wantrouwen en het afrekenen. Door het wegnemen van perverse rendementsprikkelers wordt het risico op kwaliteitsdaling aanzienlijk teruggebracht. Versterking van de inspraak maakt dat een hoge kwaliteit van de opleidingen een gezamenlijke opdracht wordt. Het zal de noodzaak van (externe) verantwoordingslast wegnemen. Docenten, hoogleraren en onderzoekers krijgen in eerste instantie vertrouwen om zelf de kwaliteit van het onderwijs te borgen.

31 ‘Hoe universiteiten bankiertje gingen spelen’, De Correspondent, 30 januari 2015: <https://decorrespondent.nl/670/Hoe-universiteiten-bankiertje-gingen-spelen/56667930-afae871b>

32 Universiteit van Amsterdam, Begroting 2015: <http://recdeverhuizing.nl/wp-content/uploads/2014/12/Begroting-UvA-2015-vestigingsdoel-CvB-1-december.pdf>

33 ‘Projectontwikkelaar UvA wel degelijk in problemen’, Het Parool, 7 maart 2015 zaterdag, Het Laatste Woord; blz 46, Rodrigo Fernandez

34 ‘Projectontwikkelaar UvA wel degelijk in problemen’, Het Parool, 7 maart 2015 zaterdag, Het Laatste Woord; blz 46, Rodrigo Fernandez

35 Brief medewerkers VU, maart 2014

Leden van visitatiepanels moeten onbevangen een oordeel kunnen geven over de kwaliteit van de opleiding, zonder zich druk te maken of hun oordeel leidt tot minder geld voor de opleiding. Opleidingen moeten zich onbevreesd kunnen blootgeven aan een visitatiepanel, zonder angst dat dit ten koste gaat van hun financiering. Alleen dan kan optimaal gewerkt worden aan de kwaliteit van de opleiding.

VOORSTELLEN

- Door versterking van de inspraak en het wegnemen van perverse prikkels, kan de doorgeslagen verantwoordingslast aanzienlijk worden teruggebracht. Gedemocratiseerde universiteiten en opleidingen krijgen in de eerste plaats vertrouwen.
- Bij evidente wantoestanden grijpt de Inspectie in (de zogenaamde brandweerfunctie).
- De kwaliteit van medezeggenschap en management speelt een belangrijke rol in de beoordeling van de instelling.
- Visitaties worden niet langer door commerciële bedrijven gedaan.

NAWOORD

Deze notitie is mede tot stand gekomen door de vele goede ideeën en kritische opmerkingen van docenten, hoogleraren, studenten, vakbondsleden, actiegroepen en andere betrokkenen. Wij hebben daar dankbaar van gebruik gemaakt. Iedereen die heeft meegedacht of meegewerkt wordt zeer bedankt voor zijn of haar inspanningen. De SP-Tweede Kamerfractie is volledig verantwoordelijk voor de inhoud van deze notitie.

SAMENVATTING

1 HOOGWAARDIG ONDERWIJS

- Elke student heeft recht op uitstekend onderwijs met voldoende docenten en begeleiding.
- Overhead en management worden fors gereduceerd, evenals het budget voor marketing en voorlichting. Het bespaarde geld gaat naar onderwijs en onderzoek.
- Geen 'magnetronstudies' en afrekencultuur, maar ruimte voor diepgang en kwaliteit.
- Geen selectie aan de poort, wel goede voorlichting over studiekeuze.
- Het normale collegegeld geldt, ook voor tweede studies en zgn. topstudies.

2 VERKIEZING VAN HET BESTUUR

- Studenten en personeel kiezen elke vier jaar rechtstreeks het bestuur van hun universiteit (CvB) en Faculteitsbestuur (FB). Iedereen werkzaam binnen de universiteit mag zich kandideren, waarna de medezeggenschapsraad een voordracht doet.
- De taken van de Raad van Toezicht worden overgeheveld naar de medezeggenschapsraad. Bij evident wanbestuur is de minister rechtstreeks aanspreekbaar.

3 DECENTRALISERING VAN BEVOEGDHEDEN EN VERSTERKING VAN DE INSPRAAK

- Studenten en docenten krijgen instemmingsrecht op alle belangrijke besluiten voor de universiteit of faculteit. De wijze waarop de medezeggenschap functioneert, speelt een belangrijke rol bij de accreditatie van universiteiten.
- De medezeggenschapsraad krijgt de mogelijkheid om per direct een referendum uit te schrijven over ingrijpende beslissingen.
- Falende bestuurders kunnen bij wanbestuur worden weggestuurd door de medezeggenschapsraad.
- De opleidingscommissie wordt opgewaardeerd tot medezeggenschapsorgaan.
- Er komt instemmingsrecht van de Faculteitsraden en opleidingscommissies op het volledige Onderwijs- en Examenreglement (OER).
- Opleidingsdirecteuren worden benoemd op voordracht van de opleidingscommissie.
- Er wordt gestreefd naar kleine afdelingen.

4 FINANCIERING OP INPUT

- Financiering gaat op basis van het gewenste aanbod van studies. Alle vormen van outputfinanciering dienen te worden afgebouwd, teneinde de wetenschap te vrijwaren van perverse prikkels. Prestatieafspraken en diploma-financiering worden afgeschaft.
- Universiteiten krijgen een vaste voet plus daarboven een variabele voet voor het aantal studenten.
- Kleine studies worden zoveel mogelijk beschermd.

5 VERSTERKING EERSTE GELDSTROOM

- De gedemocratiseerde universiteiten zijn vergaand autonoom. Faculteiten krijgen maximale zeggenschap over de invulling van het beleid.
- De helft van het budget voor de tweede geldstroom gaat naar de eerste geldstroom. Hierdoor komt meer geld vrij voor onderwijs, fundamenteel onderzoek en vaste aanstellingen.
- Er wordt geen extra geld meer onttrokken aan de eerste geldstroom ten behoeve van valorisatie en topsectorenbeleid.

6 GOED PERSONEELSBELEID

- Het aantal tijdelijke aanstellingen wordt drastisch ingeperkt. De universiteit neemt meer onderzoekers in vaste dienst (streefcijfer: van 60 naar 80 procent).
- Het experiment met student-promovendi wordt per direct gestopt.
- De CAO Nederlandse Universiteiten (CAO-NU) geldt voor alle werknemers, inclusief bestuurders.
- Prestatiebeloning voor 'excellente' docenten wordt afgeschaft.

7 STOP VERMARKTING ONDERZOEK

- Meer ruimte voor onafhankelijk onderzoek. Niet alleen door vergroting van de eerste geldstroom, maar ook door het loskoppelen van de nauwe banden tussen wetenschap en bedrijfsleven.
- Private activiteiten van universiteiten worden afgebouwd of een normaal onderdeel van universiteiten waarop de CAO Nederlandse Universiteiten en de medezeggenschap van toepassing is.
- Geen commercieel gesponsorde hoogleraren. Nevenfuncties worden bijgehouden in een landelijk register.
- Samenwerking met maatschappelijke organisaties in het kader van de Wetenschapsagenda kan zinvol zijn, mits aanvullend op het huidige beleid.
- Geen invloed van bedrijven op de Wetenschapsagenda.

8 VASTGOED NAAR RIJKSGEBOUWENDIENST

- De verzelfstandiging van de huisvesting wordt ongedaan gemaakt. Gebouwen worden beheerd door de Rijksgebouwendienst. Bestuurders krijgen hun handen vrij om zich op onderwijs en onderzoek te concentreren.

9 TERUGHOUDEND TOEZICHT

- De gedemocratiseerde instellingen bewaken zoveel mogelijk zelf de kwaliteit van de opleidingen. De bureaucratie en verantwoordingslast worden teruggeschroefd. De Inspectie grijpt in bij evidente wantoestanden.

SP.

WWW.SP.NL